

Folkloristik:

Prof. Dr.
Dursun Yıldırım
Armađanı

Pars Yılı
ANKARA 1998

SERVET-İ FÜNÛN DERGISİNDE BATI TESİRİ

Prof. Dr. Bilge ERCİLASUN*

Servet-i Fünûn Batı'yı yakından takip etmiş dergilerden biri ve en önemlisidir. Servet-i Fünûn dergisindeki Batı tesirini üç grupta inceleyebiliriz:

- 1-Batı Edebiyatı (tanıtma ve karşılaştırma),
- 2-Batı Kültürü (metot, görüş),
- 3-Batı Edebiyat Akımları.

1- Batı Edebiyatı Hakkında:

Müfit Ratib bir yazısında Eugene Brieux'dan bahseder¹. Onun trajikomikte Moliere'den sonra Fransa'nın en büyük üstadı olduğunu söyler. Hayatını ve sanatını anlatır. Eserlerine pek az temas etmiştir. Bu yazıya dıştan tanıtma diyebiliriz.

Müfit Ratib Alfred Capus üzerinde yazdığı seri makalelerde şunları söyler: Capus'nün edebî hayatı La Veine adlı bir piyesle başlamıştır. Başka piyesleri de olduğunu belirttikten sonra gazeteciliği ve romancılığı üzerinde durur. Darwin'in ölümü üzerine onun hakkında bir makale yazmıştır. Kimsenin cesaret edemediği bu yazıyı 23 yaşında kaleme almış, Darwin'in hayatını anlatmış ve onun hakkında değerlendirmeler yapmıştır². İkinci yazısında eserlerinden bahseder³. Üç romanı olduğunu söyler ve bu eserlerin önemini şöyle belirtir: "Suret-i tebliğleri muhtelif olmakla beraber fikr-i esasî itibariyle beyinlerinde bir müşareket mevcuttur". Romanlarının isimlerini verir: Qui perd gagne, Faux depart, Annees d'aventures... Konularını anlatır, tipleri tanıtır ve mukayese eder.

Fuat Köprülü bir yazısında Arn Gargburg'dan bahseder⁴. Norveç yazarları arasında memleketin millî ve coğrafi özelliklerini, iklimini anlatan, en çok millî olan odur, der. "Norveç Mistrali" namıyla maruftur. O,

* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

1 Musahabe-i Edebiye, Eugene Brieux, C. S. 1006, s. 303-305.

2 Musahabe-i Edebiye, Alfred Capus, 1 - Hayat-ı Edebiyesi, C. S. 1013, s. 415-417.

3 Musahabe-i Edebiye, Alfred Capus, 2 - Asârı, C. S. 1015, s. 3-6.

4 Musahabe-i Edebiye, Hayat-ı Fikriye, Arn Gargburg, C. S. 1028, s. 315-318.

diğerleri gibi Danimarka dilini kullanmayıp Norveç dilini tercih etmiştir. Köprülü bundan sonra onun hayatını anlatır ve eserlerini tanıtır.

Köprülü, Henry de Regnier hakkında da bir inceleme yapmıştır. Kısaca onun hayatından bahsetmiş, onu çağdaşları olan diğer şairlerle mukayese etmiş ve eserlerini değerlendirmiştir⁵. İkinci yazısında eserlerini ele alır, konularından bahseder, bu eserlerin tenkitlerini ve mukayeselerini yapar⁶. Servet-i Fünûn'un 1017. sayısında Tolstoy'un ölümü üzerine bu büyük yazardan bahseden bir kaç yazı yayımlanmıştır. Bunlardan biri Köprülü'ye aittir⁷. Yazar, yazının başlığında da belirttiği gibi Tolstoy'un buhranı üzerinde durmaktadır. Bu buhranın, sorular sormakla başladığını belirtir. Kendi kendine sorular soran Tolstoy'u Buda'nın, Sokrat'ın cevapları tatmin etmemiştir. Yazar sonra "iman" kavramını tetkik etmiş, imanı bulan insanları incelemiştir. Köprülü bu meseleyi uzun uzun anlatır. Sonra Tolstoy'un dini tetkik ettiğini belirterek onun "içtimâî felsefe"sini özetlemiştir.

Aynı sayıda Şahabettin Süleyman'ın da Tolstoy hakkında bir yazısı bulunmaktadır⁸. Bu, Tolstoy hakkında oldukça kıymetli bir incelemedir. Yazar, Tolstoy'u, kendi ifadelerinden de alıntılar yaparak tanıtmış ve değerlendirmiştir. Diğer bir yazı Hamdullah Suphi'ye aittir⁹. Bu da, Tolstoy'u öven ve edebiyat âlemindeki yerini belirten bir yazıdır.

Köprülü bir başka Danimarkalı yazar olan Jakobsen'den bahsetmiştir¹⁰. Danimarka'da "Şilzoyıghevıştayn" felâketinden sonra yetişen neslin ne kadar bedbin ve pür-hüsrân bir ruha, ne derece mariz bir hassasiyete mâlik olduğunu söyler. Jakobsen, George Brondes'in "nazariyat-ı müsbetesinden faydalanan romancılardan biridir. Danimarka'nın Flaubert'i diye tanınmaktadır. Ayrıca Jakobsen bir Darwinisttir. Zaten Brandes, Taine ve Sainte-Beuve'ün tesirinde kalmış ve Darwin teorisini incelemiştir... Köprülü'nün bu yazısı ilgi çekici ve kıymetli bir incelemedir. Jakobsen'in düşüncelerinden bahseden yazar sonra romanlarını tanıtır. Marie Grubb adlı romanını inceler ve bu eserin üslûbu üzerinde durur.

Köprülü bir başka yazısında Paul Verlaine'i anlatmıştır¹¹. Onun bedbin bir şair olduğunu söyler ve Fransız Edebiyatı için büyük bir müceddid olduğunu ilâve eder.

5 Musahabe-i Edebiye, Henry de Regnier - 1, C. S. 1031, s. 387-389.

6 Musahabe-i Edebiye, Henry de Regnier - 2, C. S. 1032, s. 411-414.

7 Musahabe-i Edebiye, Tolstoy, Buhran-ı Manevî Safahatı, C. S. 1017, s. 51-58.

8 Tolstoy, Şahsı, C. S. 1017, s. 58-59.

9 Tolstoy, C. S. 1017, s. 59-62.

10 Musahabe-i Edebiye, Hayat-ı Fikriye, Jakobsen, C. S. 1019, s. 99-101.

11 Tahassüsât-ı Sanat, Paul Verlaine, "Ahiren Heykelinin Rekzi Münasebetiyle", C. S. 1044, s. 83-84.

Köprülü, Türk dostu Pierre Loti'den de bahseder¹². Loti'de bir sanat sihri olduğunu, onun câlî bir sensualizme sahip bulunduğunu, tahlil hassasına sahip olmadığını, sanatkârlıkta mükemmellik endişesi taşımadığını söyler. İlk eserini yazdığı zaman Flaubert, Daudet ve Goncourt'lardan bir satır bile okumamış olduğunu belirtir. Onun özelliği bahriyeli olması ve bundan dolayı dünyanın en esrarengiz yerlerini görme fırsatını bulmasıdır. Yani Loti egzotik bir sanatkârdır.

"Fransız sanatkârları arasında tabiatı en evvel görmeye başlayan, tasvir ettiği menazırın elvan-ı şaşaadarıyla maruf Bernardin de Sainte-Pierre oldu. Fransız Edebiyatında menâfık-ı meçhulenin, uzak denizlerin, meçhul ve esrarengiz ormanların, sihirkâr adacıkların enzar-ı dikkat ve ehemmiyeti celb etmeye başlaması, Paul ve Virginie'nin intişarından sonradır. Bernardin'den sonra, büyük nâsir Chateaubriand Atala'sıyla Amerika'yı, Pampaları, derûnuna hiç bir rîze-i ziya dökülmeyen nâmütenâhî ormanları, vahşi görüntülerle süzülen büyük nehirleri yaşatmış, ve böylece Egzotizmi bir kat daha tenmiye etmiştir. Chateaubriand'ın tersim ettiği Floridalı kızlar, Atala ve Selota, biraz eski klasik tiplere benzemekle, âheng-i tekellumlerinde biraz Racine'in tesiri mahsus olmakla beraber, büsbütün yeni ve meçhul bir dekor arasında yaşadıkları için müfekkirelerde büyük bir tesir icra etmişlerdi. Anatole France'ın dediği gibi, 'Chateaubriand öyle bir zehir vücuda getirdi ki şebab-ı asr onu kemal-ı hâhiş ve mestîyle içti'; ve bu nesil -yani romantikler-menâfık-ı meçhulenin tasvir ve ihyasını en büyük bir esas-ı sanat gibi telâkî eylediler. "Ahval-ı ruhiye-i muasırın hakkında tecarüb" muharrir-i müdekkiki Paul Bourget'nin fikrince, Romantizm gaye-i hayâlisinin ilk tabiat-ı esasiyesi budur; Alfred de Musset'nin İspanya ve İtalya hikâyeleri, Theophile Gautier'in Albertos'u, Victor Hugo'nun Notre Dame de Paris'i hep buna ittibâen yazılmıştır". ... "Şüphesiz ki Romantiklerin bu tarzda yazılmış olan eserlerinde, samimiyet ve tabiat biraz mefkuddu. Maamafih tabiatı, bütün incelikleri, bütün güzellikleriyle görebilmek, ondan müteleziz olmak hassası Romantiklerle beraber suret-i kat'iyede uyanmış, ve artık bir daha kaybolmamıştır". Jules Lemaitre şöyle diyor: "Bu hassa, bu meleke eşya-yı ecnebiyeye değil, her gün pîş-i enzârımızdan geçen şeylere tevcih ve tatbik olduğu zaman edebiyat-ı hâzıra tevellüd etmiştir: Romantizm Natüralizmi tevliid etti. Fakat hakayık-ı karîbenin tasvirâtı ne kadar şâyân-ı istifade olursa olsun, egzotizm samimi olduğu vakit başka bir letafet, nâfiz ve kedernâk başka bir güzellik ihtiva eder. Fikrimi ispat etmek için Gautier'nin bazı sahaif-i nefisesini, Salambo'yu, Formentan'ın sahil ve sahra-yı kebir hakkındaki iki cildini, Pierre Loti'nin, bu egzotizm hükümdarının romanlarını zikr edeceğim".

Loti'nin Fransız Edebiyatındaki mümtaz mevkii eserlerindeki egzotizmin en tesirli derecesine tesadüf edilmesidir. Tabiatı onun kadar derin ve samimi gören olmamıştır... Bundan sonra Köprülü Fransız münekkitletinin Loti hakkındaki çeşitli düşüncelerine yer veriyor ve bu hükümlere katılıp katılmadığını belirtiyor ve şöyle devam ediyor: Loti bir empresyonisttir. Şarkın, şarklılığın meftunudur. Köprülü Anatole France'ın, Ferdinand Brunetiere'in, Henri Büroo'nun, Jules Lemaitre'in Loti hakkındaki görüşlerini iktibas ediyor. Köprülü burada Loti vasıtasıyla

12 Tahassüsât-ı Sanat, Pierre Loti İçin, S. 1039, s. 579-583.

Romantizm hakkında da değerli bilgiler vermiştir.

Servet-i Fünûn sayfalarında Batı edebiyatlarını bütünüyle ele alan ve Avrupa'da yazılmış eserleri belli bir bakış açısından değerlendiren yazılar da bulunmaktadır. Köprülü'nün "Edebiyatta Marazî Tipler" adlı yazısı bunlardan biridir¹³. Köprülü yazısına Habil'le Kabil'den bahsederek başlar ve bütün sanatların, tarihteki bu tipleri işlediğini belirtir. Resim, heykeltıraşlık ve edebiyatta bunun pek çok örnekleri görülmektedir. Edebiyatta bunlar "bütün vüs'ati, bütün vüzuh ve kat'iyeti, bütün teferruatiyla" işlenmektedir. Büyük kriminalist Enrico Ferri mücrimleri beş guruba ayırmaktadır. Edebiyatta bunların hepsinin nefis örnekleri vardır. Meselâ Yunan trajedileri "mücrim-i tevlîdî, tecennünî, ihtirasî" tipleri göstermekte, ayrıca eserlerde bunlar arasındaki farkları da belirtmektedir. Köprülü, marazî tipleri en iyi gösteren sanatkârın Shakespeare olduğunu söyler ve örnekler verir. Macbeth mücrim-i tevlîdinin, Hamlet mücrim-i tecennününün, Othello mücrim-i ihtirasının, bütün alâmetleri, bütün dekayı-ı ruhiyesiyle örnekleridir. Köprülü, bu eserlerdeki tetkik ve teşrihlerin, cezaiyundan daha doğru ve ilmî olduğunu belirtir. Sonra Schiller'i ele alır ve Shakespeare ile karşılaştırır. Schiller de Haydutlar piyesinde mücrim tipleri göstermiştir. Fakat bunlar "Shakespeare'in kahramanları gibi lâyıkıyla tetkik ve teşrih olunamamış, ancak nâtamam, titreke ve gayrı muayyen hatlarla mersum kalmıştır".

Köprülü bu incelemenin pozitivizmle arttığını ve önem kazandığını belirtir. 19. yüzyılın ikinci yarısında Pozitivizm ortaya çıkmış, bunun tabii neticesi olarak müşahede usulü romanlara tatbik edilmiş, edebî eserlerde marazî tipler büyük ölçüde tetkik ve teşrih edilmeye başlanmıştır.

"İfratperver mütekkir Mösyö Max Nordau'a göre Natüralizm bile Zola ve Goncourtların elinde âdetâ marazî bir hâl" almıştır. Köprülü bunun inhit sebeplerinden biri olduğunu söylüyor, fakat edebiyatın kendi muhitini ve cemiyetini aksettirmesi gereken bir sanat olduğunu belirterek, bu durumun çok da üzülecek bir şey olmadığını ifade ediyor. Çünkü "muhitinin bir ma'kes-i kuzah-âlûdu olan edebiyat, itiraf edilmelidir ki, aksettirdiği muhitin hüsn ü kubhuyla, hüzâl ü nevmîdîsiyle muâtıb olamaz". İçinde yaşadığımız dejener muhitin ifadesi olan edebiyat da tabii ki marazî olur. Aksi takdirde birer dev masalı yahut peri hikâyesinden farkı kalmaz. Zaten muhitini aksettirmeyen bir edebiyat yaşamaz da... Böyle bir edebiyatı tenkit edenler de hayalperest ve romantik insanlardır. Bugünkü cemiyetlerin tekâmülünde "efkâr" şüphesiz ki büyük bir rol oynamaktadır. Fakat sanat eserinin yegâne gayesi Spencer'in dediği gibi "talim ve tehzib değil, hazdır".

"Bugünkü edebiyat-ı marîza, içinde yetiştirdiği muhit-i insaniyetin en doğru ifadesidir".

Köprülü'ye göre zamanın en büyük dahisi İbsen'dir.

Dergide Mehmet Ali Tefvik'in iki yazısına rastlıyoruz. Bunlardan

¹³ Musahabe-i Edebiye, Edebiyatta Marazî Tipler, C. S. 1014, s. 431-434.

birinde George de Portevriş'in hayatı hakkında bilgiler verir ve bir eserini anlatır¹⁴.

Dergide Batı edebiyatçılarını tanıtıcı mahiyette tercümelemler de bulunmaktadır. Bunların bazıları imzasızdır. Bir yazıda Lamartine'den bahsedilmektedir¹⁵. Bu yazı dizisinde Lamartine'in mektupları ve Göl adlı şiiri yayınlanmıştır.

Bir diğerk yazı Madame de Bord Velmor hakkındadır. Yazarının da, tercüme edenin de belirtilmediğı bu yazı dizisinde Madame de Bord Velmor devrinin en büyük şairi olarak tanıtılmış, hayatı anlatılmış, şiirleri ve mektuplarından parçalar verilmiştir. Eserlerinin isimleri sayılarak bunların mensur şiire veya mektuba benzediğı ifade edilmiştir¹⁶.

Dergide "Kitaplar ve İntihar" adlı ilgi çekici bir yazı dizisi vardır. Fransızca'dan tercüme edildiğı belirtilen bu yazıda yazarın ve mütercimnin adları belirtilmemiştir. İlk yazıda kitapların cemiyet üzerindeki nüfuzundan bahsedilmektedir¹⁷. İkinci yazıda "telkin-i edebî"nin ve "tekrar"ın ehemmiyeti anlatılır ve misâller verilir. Bu örneklerden biri de Goethe'nin Werther'idir. Bu örnekler vasıtasıyla edebiyatın hayata etkisi üzerinde durulur¹⁸. Üçüncü yazıda yine eserlerden örnekler verilerek Romantik Edebiyatın bir değerdendirilmesi yapılır¹⁹.

"Cürüm ve cinayet medih ve tebci, romantik edebiyatın en yanlış ve en fena bir hareketi oldu. Romantikler yalnız eser-i ihtiras olan cinayetleri tebci ile de iktifa etmeyerek en âdi ve umumî cinayetlerde bile güzelliğ buldular. Schiller âşık haydutları, Byron muhteris korsanları, Victor Hugo harekât-ı âlicenabâneleriyle mümtaz eşkıyayı o kadar medih ve tebci ettiler ki onlar nihayet moda oldu; herkes bu türlü kahramanlık etmeye, hiç olmazsa bu türlü kahramanları takdire başladı".

George Sand "fi-ma'bad canavarlar, fevkalbeşerler modadır; artık biz de öyle tipler ibda edeceğiz", demektedir.

Bediî Nuri'nin "Edebiyat-ı Muhayyile" adlı seri makaleleri de ilgi çekicidir. Yazar burada edebiyatın toplum içindeki rolünü belirtir ve değerdendirir. Birinci makalede kısaca şöyle der:

Edebiyat cemiyetlerin bütün heyecanlarını, tekmil tesirlerini içine alır. Edebiyatın tarih-i teşekkülât-ı içtimâiyede mühim bir mevkii vardır. Hayatla

14 Musahabe-i Edebiye, Bünyamin ve Ötekiler, C. 41, S. 1064, s. 555-..

15 Tarih-i Edebî Sahifeleri, Lamartine'in Aşk (Rene de Mick'den, C. 43, S. 1108, 16 Ağustos 1328, s. 363-..... S. 1109, 23 Ağustos 1328, s. 387-..... S. 1110, 30 Ağustos 1328, s. 411-...

16 Tetkikat-ı Edebiye, Madame de Bord Velmor, C. 43, S. 1100, 12 Haziran 1328, s. 171; S. 1101, 28 Haziran 1328, s. 203; S. 1102, 5 Temmuz 1328, s. 228; S. 1103, 12 Temmuz 1328, s. 247; S. 1107, 9 Ağustos 1328, s. 348-

17 Musahabe-i Edebiye, Kitaplar ve İntihar, (Fransızcadan), C. S. 1084, 1 Mart 1328, s. 412-415.

18 Musahabe-i Edebiye, Kitaplar ve İntihar, C. S. 1085, 8 Mart 1328, s. 435-437.

19 Musahabe-i Edebiye, Kitaplar ve İntihar, S. 1086, 15 Mart 1328, s. 459-462.:

edebiyat arasında sıkı bir bağ vardır. "Hâl-i hâzır medeniyetimizde edebiyat-ı muhayyilenin hayat üzerindeki tesiri, hayatın edebiyat üzerindeki tesirinden daha büyüktür"²⁰.

Bedîi Nuri ikinci makalesinde edebî eserlerdeki beşerî tiplerden, beşerî ve hakikî hasletlerden bahseder²¹.Verdiği örnekler İngiliz ve Alman Edebiyatlarından seçilmiş eserlerdir. Yazar Othello'nun kıskançlığı, Juliette'in aşk duyguları, Faust'un ilim ve hakikat ateşinden bahseder. Bu arada bazı tiplerin de asla yaşamamış olduklarını belirtir. Dumas'nın Üç Tüfekçi'si buna örnektir (Yazar burada Üç Silâhşörler'i kastetmektedir). Sonra şöyle bir soru sorar:

"Acaba bu kadar eşhas-ı muhayyile-i şairane arasında tamamen hakikî, tamamen insanî olanları yok mudur?"

Üçüncü makalede konuya devam eder²². "Max Nordau edebiyat-ı muhayyilenin hakayıktan baîd olması cihetinden meslek-i tabiiyunu bile bir istisna addetmiyor". Emile Zola'nın romanı ile meselâ Rahip Prevost'un romanı arasında fark yoktur.

"Asâr-ı edebiyenin ve bu meyanda tabiiyun-ı âsâr-ı edebiyesinin umum-ı beşeriyeti tasvir etmemesi, yüzde bu veya şu kadar emsali muhtevî nümunelere istinad etmemesi bunların vakayi-i hakikiyeyi ifade etmesi cihetinden bir nakîsa teşkil etmez. Vakayi-i içtimaiye avâmil ve müessirat-ı müşevveşe-i içtimaiyenin taht-ı tesirinde o kadar mütenevvi, o kadar muhtelif ki alınan nümunelerin ancak vakayi-i hakikiyenin yüzde bir kaçına müşâbih olması bile müellif için bir muvaffakiyettir. Ve bu haliyle müellif vakayi-i hakikiyeyi tasvir etmiş olduğunu bir kat daha isbat etmiş olur".

Bedîi Nuri dördüncü makalesinde şöyle diyor:²³

"Fakat acaba edebiyat-ı muhayyile ne için bilhassa hadisat-ı istisnaiye ve maraziye ile iştilal eder?" 1- Okuyucuların ilgisini çekmek için. 2- Sanatkârlar büyük şehirlerde yaşarlar. Buradaki fertler tebeddüle uğramış malûl ve mariz kimselerdir. Sanatkârlar da aşırı heyecanlı olan bu tipleri eserlerine konu edinirler.

Bütün bu "muzır ihtisastın, bu garabetlerin ve bu muvazene-i fikriye ve ahlâkiye madumiyetinin neticesi olan bir silsile-i mahsulât, kariin piş-i enzarına vaz'edilir". Bütün bunlar okuyucunun beşeriyeti tanımasına vasita olur.

"Bütün bu mütalaat şu neticeyi intac ediyor ki edebiyat-ı muhayyilenin hatvat-ı tekâmülünün cihet-i seyri ilm-ür-ruh ve ilm-i hikmet-i içtimaiyeye takarrûbe meyl cihetindedir. Hakikî roman ve facia-nüvisler şimdi olduğu dereceden ziyade âtiyen de ilm-i ruh ve ilm-i hikmet-i içtimaiye mütehasıslarından olacaklardır".

Dergide Türk Edebiyatında yazılan yeni eserler ele alınmış, bunların Avrupa edebiyatlarındakilerle mukayesesi yapılmıştır. Bunlar ara-

20 Tekâmül-i Edebî, Edebiyat-ı Muhayyile -1, S. 994, s. 83-86.

21 Tekâmül-i Edebî, Edebiyat-ı Muhayyile - 2, S. s. .

22 Tekâmül-i Edebî, Edebiyat-ı Muhayyile - 3, S. 998, s. 147-148.

23 Tekâmül-i Edebî, Edebiyat-ı Muhayyile - 4, S. 1001, s. 223-226.

sında Hakkı Behiç'in yazısından bahsedebiliriz. Hakkı Behiç, "Samîmî Şikâyetler" adlı yazısında edebiyatımızı tenkit eder ve beynelmilel eser yazılmadığını söyler²⁴. Buna sebep olarak da Meşrutiyet'ten beri siyasetle uğraşıldığını göstermektedir. Bizim eserlerimizi Batılı eserlerle karşılaştırır.

"Halbuki biz, maatteessûf bir siyâsî roman, bir siyâsî komedi bile vücuda getiremedik. Rusya'da Maxim Gorki, Leo Tolstoy pek az farklarla bize pek müşâbih şerâit-i içtimaiyeye müellif-i muhteremdir. Biz Ana gibi bir hikâye, Êsirlik gibi bir demet küçük hikâye mi yazdık?"

Yazar siyasetin sanata mâni teşkil etmediğini de şöyle belirtir:

"Sanat kendisine lâzım olan zemin-i bedayii saha-yı siyaset üzerinde de icad edebilir. Elverir ki ona rehber olacak sanatkâr olsun!"

Yazar bizde yazılan didaktik eserleri edebî bakımdan seviyesiz bulur. Halit Ziya'nın "Nesl-i Ahîr"i gibi bedîi bakımdan güzel olanların da dillerini karışık bulur, onlardan daha sade ve vâzih yazmalarını ister. Yazarın "edebiyatımızın soğun çehresi..." diye bahsetmesi ilgi çekicidir ve üzerinde durulması gereken bir meseledir.

M. B. imzasıyla yazan Behlül Mübin zamanın genç şâirlerinden bahseder ve onların Fransız şâirleriyle olan benzerlikleri üzerinde durur²⁵. Yazar, Hippolyte Taine'in "edebiyat ifade-i cemiyettir" sözünden hareket etmektedir.

Bu konuda ilgi çekici bir diğer yazı Mehmet Rauf tarafından kaleme alınmıştır. Yazar "Bugünkü Türk Edebiyatı" adlı yazısında Türk Edebiyatında olan son gelişmelerden bahseder. Yazının başında şöyle bir ibare bulunmaktadır:

"İki sene evvel Paris'te neşredilen bir mecmua için Mehmet Rauf'tan Türk Edebiyatına dair bir makale istenmişti. Bu makale kısmen ve hatalı tercüme edilmiş olduğundan aynen, tekraren neşrolunacaktır".

Mehmet Rauf son devir Türk Edebiyatı hakkında şu değerlendirme yapıyor:

"..... Türkçe'yi hakıyla yirminci asır lisanı haleline getirerek romanı ve tenkidi bugün Avrupa'da anlaşıldığı mana mükemmeliyatla vaz' ve tesis ettiler. Felsefe ve sanayi-i nefiseyi tetkik ederek tarihin bugün Avrupa'da son nümunelerini görüp ve gösterdiler, yani kendilerinin sayesinde, yeni edebiyat bir çok müssirat sevkiyle edebiyat-ı sâbıkadan vücut bulduğu halde ona benzemeyecek derecede değişti"²⁶.

Mehmet Rauf yeni neslin en önemli tarafının, bir Garplı gibi Batı Edebiyatını takip ve tetkik etmesi olduğunu söyler. Bundan sonra edebi-

24 Musahabe-i Edebiye, Samîmî Şikâyetler, C. S. 925, s. 231-235

25 Musahabe-i Edebiye, Nesl-i Ahîr-i Edebîmiz, Şairler, C. S. 964, 12 Teşrin-i sâni 1325, s. 19-20.

26 Bugünkü Türk Edebiyatı - 1, Tarihe-i Hareket, C. S. 1103, 12 Temmuz 1328, s. 244.

yatların birbirine tesirlerinden bahseder. Bunun kaçınılmaz olduğunu belirtir ve şöyle der:

“İrk ve zaman tesîrâtından âzâde kalan şahıs olamayacağı gibi edebiyat da olamaz. Bir zaman Fransız Edebiyatında Rus romancılarının, sonra İsveç temâşâsının nüfûz ve tesîr-i azîmi o edebiyat için zarar değil, bir kâr temin etmiş değil midir ? Zaten tarih-i edebiyat milletlerin birbirine böyle nüfûz ve tesîriyle dolu değil midir ? Fransa’da Romantizm İngiliz ve Alman edebiyatlarının zâde-i tesîr ü ilhamı olmamış mıdır ? Hatta Realizm, bir derece İngiliz Edebiyatının ve George Eliott’un eserlerinin nüfûzundan teşekkül etmemiş midir ?”

Mehmet Rauf bu karşılaştırmadan sonra Servet-i Fünûncuların muâzırlarıyla yaptığı mücadeleyi anlatır. Tanzimattan itibaren üç devir olduğunu belirterek bu edebiyat devrelerini tanıtır.

İkinci yazıda Servet-i Fünûn topluluğunun, dergide yayınladığı makalelerden bahseder²⁷. Onların tenkide getirdiklerini anlatır:

“..... o zamana kadar Türk Edebiyatında tenkit kelimesi bir takım keyfi, kavaide riayet-i suveriyyeden bir kaç kelime tashihinden, terkip hatası, yahut vezin irâesinden başka bir şey değilken bunlar Sainte-Beuve’ün, Faquet’nin, Brunetiere’in, Jules Lemaitre’in, France’ın mesâlik-i felsefelerini teşrih ve izah ettiler, yani tenkidi arz ve irâe ile Türklere bir tenkidin küfürbazlıktan, hocalıktan veya haset ve intikam âletinden pek başka bir şey olduğunu gösterdiler.”

Mehmet Rauf Servet-i Fünûncuların tarih kavramına getirdikleri yeniliğe de temas etmiştir:

“Sonra o zamana kadar tarih bizde kronolojik bir takvimden ibaret olmak üzere malûm iken, Ahmet Şuayb’ın makalâtıyla Avrupa’da Nibour, Ranke, Mommsen gibi müverrihlerle başlayıp Ernest Renan ile teceddüd ederek Lavissee, Sorel gibi esâtîze elinde teessüs etmiş olan fennî tarihin nasıl olması lâzım geldiğini emsâli ile arz ve irâe olundu.”

.....

“Yani evvelâ Avrupa edebiyat ve felsefesi, tenkit ve tarihini teşrih ederek bunların nasıl olması lâzım geldiğini öğrettiler.

Bundan sonra en mühim şey gayr-ı mevcut iken, teessüs eden roman ile mevcudun esas ve suretince tebdîl ve ıslahından ibaret olup asluna benzemeyecek kadar değişmiş olan şiire verdikleri teceddüddür.”

“Halit Ziya’nın eserlerindeki şiir ve hayale mukabil” Hüseyin Cahit’te “yalnız tetkik ve müşahede vardır”.

Mehmet Rauf hepsinin eserlerinden parçalar alıyor, yazar ve eser hakkında değerlendirmeler yapıyor. Tabii 19. yy. tenkit anlayışına uygun olarak daha çok yazar üzerinde duruyor.

Köprülü Şeyh Galip’i anlatırken Goethe’nin şu sözünü naklediyor:

“Bir şairi anlamak isteyen onun memleketine gitmeli, nasıl bir muhit

²⁷ Bugünkü Türk Edebiyatı - 2, Eserler ve Muharrirler, C. S. 1105, 26 Temmuz 1328, s. 299- .

çinde yaşadığını görmelidir”.

Köprülü'nün bu yazısında adı geçen Batılı yazarlar şunlardır: Taine, Sainte-Beuve, Lanson, Emile Faquet, Teodor Reybo, George Renard²⁸.

2 - Batı Edebiyat Akımları:

Dergide Romantizm ve Realizmle ilgili yazılara da yer verilmiştir. Bunlardan biri Köprülü'ye âittir²⁹. Köprülü şöyle diyor:

Her sanat eseri mübdiinin ruhundan, intibaat-ı dehasından başka bir şey ihtiva etmez. “Sanatkâr ile âsâr-ı sanat arasında mevcut olan bu râbıta-i samimiye, âsâr-ı sanatla derûnunda tevellüd ettiği devir arasında da mevcuttur”. Tarihin büyük devirlerinden hangisinin tetkik edersek edelim, o devrin manevî sîmâsını anlamak için mutlaka onun “ef’âl ve mahsûlâtına müracaat” etmek lâzım gelir. “Bir devrin tarz-ı siyaseti, efkâr-ı hukukiyesi, lisan ve edebiyatı, müessesât-ı içtimâiyesi, sanayii, o devre has olan bir meleke-i galibenin ifadesi demektir ki işte bu nokta-ı nazardan bütün bu mahsûlât arasında bir karabet-i samimiye mevcut demektir”.

“Bir kavmin temâyülât-ı esasiyesi, bir devrin en derin ve en umumî arzuları bazan büyük bir şahsiyette temessül eder ki buna o zamanın şahsiyet-i galibesi nâmı verilir”.

Köprülü Gustave Lanson'un şu sözünü naklediyor:

“17. asır kemâl-i azamet ve ihtişamıyla ruhen Hristiyandır”. Bu devrin bütün nesir ve şiirleri, dîni bir edebiyatın bütün hususiyetlerini, bütün esrarlı ihtişamını içine alır.

Köprülü yazısının bundan sonraki kısmında 16., 17., 18. ve 19. yüzyıllarda akımların bir düşünce sistemi olarak birbirlerine karşılıklı tesirlerinden bahsetmektedir.

“Meslek-i Hakikiyun” adlı yazıda Realizmden bahsedilir³⁰. Bu yazıda sanatta Realizm kavramının ne olduğu anlatılmaktadır.

“Avrupa’da Realist dedikleri perestârân-ı bedâyiin hakikat veya hakîkî telâkkî ettikleri sırr-ı sanatın ber-mutad o iki kelimeden müstefâd olan mâna ile hiç bir münasebeti yoktur, denilse mübalağa edilmemiş olur. Meselâ ulûm-ı riyaziye nazarındaki hakikat ile sanayi-i nefise nazarındaki hakikatın hiç bir vech-i şibhi görülemez”. Boileau “hiç bir şey hakikat kadar güzel değildir” demişti. “Sanayi-i nefise nazarında hakikat âdetâ bir nevî caliyet-i melihadır”. Ressamın yaptıkları, edebiyatçının yazdıkları, elbette birer insan değildir. Bunlar taklit, tarif, tasvirden başka bir şey değildir.

“Anâsır-ı ecnebiye ile bir mevcud-ı hâricînin evrengini yapmak bir taklit, eşbâh-ı mevcude veya eşya-yı muhayyilenin melâiyih ve tabâiyini esâmî-i hassa veya ilkab ve irsaf-ı mümeyyizelerini tensîk ve ta’dâd etmek bir tarif, bir maddenin zâtına bedel suretini göstermek bir tasvirdir. İşte vazîfe-i sanat bir emr-i ahîrdir. Sanatkâr tasvîr edecektir. Hariçte filhakikat mevcut bir şeyi tasvir eden sanatkâr eserinde meslek-i hakikiyuna iktifa etmiş olur”.

²⁸ Tetebbuat-ı Edebiye, Şeyh Galip, C. S. 1110, 30 Ağustos 1328, s. 414.

²⁹ Musahabe-i Edebiye, Romantizm Hakkında, C. S. 1030, s. 363-366.

³⁰ Musahabe-i Edebiye, 1- Meslek-i Hakikiyun, C. 36, S. 909, s. 390-393.

“Bazıları iltizâm-ı hakikatte hudud-ı müsaadeyi tecavüz ederek derler ki: Sanat etrafımızdaki hayatın pek sadık bir kopyası, âlem-i hakikatte hayat her ne kadar inkılâbâta maruz ve her ne tecelliyâta mazhar ise hepsini tam ve sahîh bir surette irâe eden mevsuk-ül-ifade bir kopyası olmalıdır, zira sanatta bulmak istediğimiz ancak hakikate en yakın, âdetâ hakikat ile temasta bir hayâl-i hayattır.

Meslek-i hakikiyunu en şedîd bir asabiyetle terviç eden esâtize-i sanat bile itiraf ederler ki destgâh-ı bedâyi üzerindeki vesâit-i hâzıra ile hakayık-ı hariciyenin tam ve sahîh bir kopya vücuda getirmek arzusu âkım ve adem, muvaffakiyete mahkûm bir teşebbüstür. Tabiat-ı muhavere kalem ile, fırça ile, çamur ile ali hâliha havza-i sanayie vaz’ edilebilir mi ?”

“Sanatta hakikat tabiattaki hakikate muadil olmaktan pek uzaktır. Sanatkâr modelini kâinât-ı hâriciyeden alır. Fakat kendi ruh ve dehası ile tadil eder, başka bir ziya, başka bir hararet verir. Sanatkâr tabiata bakar, tabiatı tetkik eder, anlar, sonra zîr-i destindeki unsurlarla onu tadil, tebdil eder, tercüme eder, fakat harf-be-harf değil, şîve-i istidâdına muvâfık bir surette...

Hakikati, sanat daha musırr, daha zîrûh kılarak sahteleştirir. Sanatkâr hayalhâne-i mağzındaki tasavvura - onu bütün kuvveti, bütün hayatı, bütün eşkâl ve elvâni ile ifade edebilecek bir mevcudiyet-i hâriciye verince bir eser-i sanat ibda etmiş olur. Ve onun nazarında hakikat işte ancak budur.

Meslek-i hakikiyunu yanlış anlayanlar dimağ-ı beşeri bir fotoğrafya camu gibi telâkkî eder ve sanatkârın yedd-i maharetine tedâbîr-i mihanikiye ile kişileri tebit etmek hizmetini isnad eylerler.

Sanatta hakikat hiç bir zaman mürde veya zinde tabiatın az çok sahîh bir kopyası olmayıp ancak kâinât-ı mücaverenin ihzar ettiği eşkâl, elvan, asvat yardımıyla bir fikrin kuvveden fiile ihracıdır”.

Tarihin büyük kahramanları dimağlarda yaşıyor. Aynı şekilde Ferhadlar, Donkişotlar da aramızda yaşamıyorlar mı ?

Eğer Zola, Flaubert, Goncourtlar hakikati kopya etselerdi bir gün bile yaşamazlardı.

“Destgâh-ı sanatın en kıymetdar âleti ruh-ı sanatkârdır: İşte ezeli ve ebedî hakikat!”

3 - Batı Kültürü:

Servet-i Fünûn dergisinde Batı’dan alınmış pek çok söz ve ibare mevcuttur. Yalnız Batı Edebiyatından değil, Batı felsefesinden, düşünce sisteminden de aktarmalar yapılmıştır. Bunların bir kısmını, edebiyatla bağlantılı olduğu için yukarıda vermiştik. Diğerlerini genel olarak Batı kültürü adı altında topladık. Bunlar edebiyatın sınırlarını aşan akımlar, metot ve görüşlerdir. Bunların bir kısmı alıntılarla, bir kısmı da tercüme ve aktarmalarla dergide yer almaktadır.

Realizm, üzerinde durulan önemli konulardan biridir. Realizm, edebiyatın dışında çok geniş olarak ele alınmıştır. Sanattaki bütün görünüşleri ve özellikleriyle ele alınan Realizm, heykeltıraşıhtaki görünümü ile incelenmiştir. Heykeltıraş Rodin’e geniş yer ayrıldığı görülmektedir.

Bu yazılardan biri imzasızdır³¹. Diğer yazı Köprülü'nündür. Bu yazıda August Rodin'in hayatı ve yaşayış şekli anlatılmış, bu arada sosyal şartlardan teferruatıyla bahsedilmiştir³². Onun edebî eserlerden ilham alarak yarattığı eserlerden bahsetmektedir:

"... Mamafih bütün bu gürültüler arasında yükselen, kesb-i kat'iyet eden yegâne şey, Rodin'in şöhreti, meziyet-i sanatkârânesi idi. O derecede ki nihayet hükümet, Sanayi-i Tezyîniye Müzesi'nin kapısı için münasip bir şey yapmasını uhdesine havale eyledi. Dante'nin Divine Komedî'sinden, Baudelaire Elem Çiçekleri'nden mülhem olan Cehennem Kapısı bu siparişin mahsulkerdesidir".

Köprülü Rodin'in sanatı hakkında şöyle diyor:

"Rodin'in Tunç Devrinden Balzac'a kadar istîmâl ettiği tarz-ı sanatın tekâmülünü anlatmak için, onun her gün daha mütezâyd bir ihtimamla hayatı aradığını, tarz-ı ifadeye (Expression) büyük bir ehemmiyet atfettiğini söylemeliyiz".

Köprülü, yazının ikinci bölümünde Rodin'in büyük bir heykeltıraş olduğunu söyledikten sonra onun Sanat adlı bir kitabının çıktığını, onu okuduğunu ve çok beğendiğini söyler ve sanattaki güzelliği şöyle anlatır:³³

"Sanatta güzel denilen şey bir seciye=vasf-ı fârik=caractere'e mâlik olandır".

"Büyük ve hakikî sanatkârlar için tabiattaki her mevcudun bir vasf-ı fârikı mevcuttur; hatta çirkin denilen şeylerde, hastalıklı bir çehrede, güneşkâr bir gözde hakikat-i dahiliye daha vâzih bir surette mer'î olur. Sanatta hüsnü vücûda getiren şey vasf-ı fârikî olduğu ve bu vasf çirkin şeylerde daha vâzih bulunduğu için, ekseriya, bir mevcud tabiatta ne kadar çirkin ise sanatta o kadar güzel olur. Sanatta çirkin olan, vasf-ı fârikten mahrum bulunan, yani ne hâricî, ne dâhilî bir hakikat ifade etmeyen eserler, sahte ve câlî olanlardır".

Üçüncü yazısında Köprülü August Rodin'in sanat hakkındaki düşüncelerini nakleder³⁴. Bunların üzerinde durur ve Rodin'in fikirlerini yorumlar. Rodin'in yeni bir kitabından bahseder. Köprülü'nün, Rodin'den bahsederken plâstik sanat üzerinde uzun ve teferruatlı bir şekilde durması, o devir aydınlarının sanata olan meraklarının edebiyatla sınırlı kalmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Köprülü bir yazısında Emile Faquet'nin Liberalizm adlı kitabını tanıtmıştır³⁵.

Bir başka yazısında Fazıl Ahmet'in bir kitabını tanıtırken bu kita-

31 Musahabe-i Edebiye, Sanatta Realizm, C. 42, S. 1074, 22 Kânun-ı evvel 1327, s. 172-174.

32 Tahassüsât-ı Sanat, Bir Mihrâb-ı Sanat Önünde, C. 42, S. 1078, 19 Kânun-ı sâni 1327, s. 269-273.

33 Tahassüsât-ı Sanat, Bir Mihrab-ı Sanat Önünde, C. S. 1079, 26 Kânun-ı sâni 1327, s. 292-295.

34 Tahassüsât-ı Sanat, Bir Mihrab-ı Sanat Önünde, C. S. 1080, 2 Şubat 1327, s. 316-319.

35 Liberalizm, Muharriri: Emile Faquet, C. S. 1024, s. 219-223.

bın Batıdan aktardıkları düşünceleri de belirtir³⁶. Eseri metheder ve eserin konusunun Aristo, Kant, Spencer gibi mütefekkirlerin terbiye hakkındaki düşünceleri olduğunu söyler. Bu arada Fazıl Ahmet'in bizim millî terbiyemizi de etkilediğini ve bazı gerçekleri ortaya koyduğunu da belirtir. Bu teşhisin eksik olmasına rağmen önemli olduğuna işaret eder. Demolen ve Lebonn'un bu konudaki görüşlerinden bahseder. Eğitim meselesini ele alır ve Fransa'daki bozuklukların Lâtin terbiyesi anlayışından geldiğini söyler. Bizim de Fransızlar'ın "kör ve cahil bir mukallidi" olduğumuzu, bu yüzden aynı eksikliklerin bizde de görüldüğünü belirtir. Taine'in bu konudaki düşüncelerine yer verir.

Köprülü bir başka makalesinde estetik meselesini ele alır ve zaman içinde estetik anlayışlarının değiştiğini, zevklerin farklılaştığını söyler. Muallim Naci münasebetiyle kaleme aldığı bu yazıda yine Batının bu konudaki görüşlerine dayanmaktadır³⁷.

"Bugün yavaş yavaş her sınıfa mahsus, ayrı bir edebiyatın teşekkül etmeye başladığını görüyoruz. Hatta müteveffa muallim Lombrozo, Anarşistler nâmıyla yazmış olduğu meşhur bir eserde, bu sınıfa mahsus olan bazı manzumeleri de nakl ediyor ki Taine'in "edebiyatın zî-hayat bir ilm-ur-ruh olduğu" hakkındaki mütalaası burada cidden tezâhür ediyor".

Köprülü her ne kadar Avrupa'daki metotlardan istifade etmek de bizim sistemimizin oradakinden tamamiyle farklı olduğunu, bunun için bizim cemiyetimizin farklı bir bakış açısından incelenmesi gerektiğini ifade ediyor. Zevk seviyesinin de buna göre ele alınması gerektiğini belirtiyor. Bizde de eski sınıfların tamamen ortadan kalktığına işaret ediyor. Taine'in bu konudaki görüşünden bahsederek şöyle diyor:

"Kıymet-i tarihiye ve kısmiyesini hiç bir veçhile inkâr etmek fikrinde olmadığım Taine nazariyelerinin bu mesele hakkında biraz teşviş-i efkâr ettiği kaniim. Edebiyat, şüphesiz ki derununda tevellüd ettiği cemiyetin ifadesidir. Fakat bu cemiyet -Taine'in iddiası gibi- bütün sünûf ve zümerâtı muhit olan dâire-i vesia yani meselâ İngiliz cemiyeti gibi bir cemiyet-i muayyene-i siyasiye değil, o cemiyetin tam merkezinde bulunan ve âdetâ onun nüvesini teşkil eden zümre-i güzîde-i müfekkiredir. Ve işte bu nokta-i nazardan edebiyat, derununda tevellüd eylediği güzîde ve mütefekkir en yüksek bir sınıfın ifade-i temâyülâtı, ifade-i ihtirâsâtı, zîruh bir psikolojisi-dir". Corneille ve Racine nasıl o devrin kral saraylarının asiller zümresinin sanatkârâne bir ifadesi ise, Nedim'in şuh terennümleri de cengâverlerin değil Lâle Devrinin ve Sâdâbâd'ın zarif bir ifadesidir.

Köprülü bu yüzden Muallim Naci'nin, devrinin müfekkiri arasında sayılamayacağını belirtiyor.

Bir başka yazı Remy de Gourmount'dan çevrilmiştir³⁸. "Sanat ve

36 Musahabe-i Edebiye, Terbiyeye Dâir, Muharriri: Fazıl Ahmet, C. S. 1027, s. 291-294.

37 Musahabe-i Edebiye, Tehâlûf-i Ezvak, C. S. 1023, s. 195-199.

38 Sanat ve İlim, -Remy de Gourmount'dan Mütercem-, Kemal Derviş, C. S. 1019, s. 105-107.

İlim" adlı bu yazıda fennin ve sanatın medeniyete aynı derecede faydalı olduğu belirtilmiştir.

"Bu iki müteferrik dâire-i şumulün birincisi tamamen hassasiyet-i müfritaya, diğeri de zekâvete tekabül eder, biri meyl-i hayat, diğeri meyl-i vukuf! Sanat demek, yaşamak arzusunu tahriş eden her şey demektir; ilim ise öğrenmek arzusunu tezyîd ve teşdîd eden gaye-i beşerdir. Sanat garaz ve menfaatten, şahsiyetten en âzâde şekilde muavin-i hayattır. Zâde-i hassasiyet olan sanat, inkişafını müteakip, mâder-i hassasiyettir."....

"Öğrenmek, dâimâ, dâimâ öğrenmek, işte gayesi budur. Öğrenilecek olan mübhemiyâtın bi-pâyânlığı, âteş-i vukufun gayr-i kabil-i teskin olmasını icab eder".

"Nev'-i beşerin zînet ve âlâyişi zannolunan sanat ve edebiyat, bil'akis insanın gıda-i yevmîsidir".

"İlim zekânın gıdası, zekâ da hayatın zînet ve âlâyişidir".

SONUÇ:

Yukarıda ancak küçük bir bölümünü vermeye çalıştığımız Servet-i Fünûn dergisinde yer alan meseleler bu kadarla bitmemektedir. Yenileşme döneminin bütün safhalarında Batının yakından takip edildiği görülmektedir. Türk fikir adamları ve sanatkârlar, Batıdaki fikir akımlarıyla, edebiyat ve sanat hayatıyla yakından ilgilenmişler, orada yeni ve önemli gördükleri her hususu, edebiyatımıza ve cemiyetimize aktarmaya çalışmışlardır. Bu aktarma ve etkilenmelerin genel manada taklit olduğunu söylemek büyük bir yanlış olur. Gerçi her devirde şuursuz ve şahsiyetsiz bir taklit anlayışının mevcudiyetinden bahsedilebilir. Gerileme, çöküş ve bozulma devrelerinde bunun arttığı da milletlerin hayatında sık sık şahit olunan davranış çeşitleridir. Fakat bizde yenileşme döneminde şartlar ne kadar ağır ve ümitsiz olursa olsun topyekûn bir taklit anlayışının hâkimiyetinden söz edilemez. Türk aydınları, Türk cemiyetinin varlığını koruyabilmek için çağdaş gelişmelerden faydalanmaya çalışmışlar, Batı metot ve sistemlerini tartışarak, yorumlayarak cemiyetimize tatbik etmenin yollarını aramışlardır.

Yukarıda ele aldığımız yazılar, görüldüğü gibi, bir derginin bir iki yıllık bir dönemini kapsamaktadır. Bu derginin ömrünün elli üç yıl olduğu düşünülür ve bu derginin, Meşrutiyet devrinde çıkan ve sayıları 200'ü aşan dergilerden sadece bir tanesi olduğu hatırlanırsa, Türk aydınının Batı karşısındaki tavrı daha doğru bir şekilde değerlendirilir sanıyorum. Türk milleti dışa ve yabancı tesirlere açık, yok olma karşısında direnen, dinamik bir yapı arzuetmektedir. Tarih boyunca bünyesinde çok değişik tesirleri ve farklılıkları barındırabilmesi, bunun ispatıdır. Ayrıca bunu yaparken asıl karakterini, genetik özelliklerini de kaybetmemesi çok ilgi çekicidir ve bu da onun bir başka karakteristiğidir. Türk aydınının bu konudaki hâkim fikrini şöyle özetleyebiliriz: Avrupa modern, çağdaş ve

ileri bir seviyeye ulaşmıştır. Batıda her meselesini kendi içinde çözebilecek üstün ve zengin milletler bulunmaktadır. Onlar bu duruma ilimle ve çok çalışmakla ulaşmışlardır. Varlığımızı koruyabilmek için onlardaki alınabilecek unsurları vakit geçirmeden almak lâzımdır. Fakat bunları alırken ve öğrenirken de kendi millî şahsiyetimizi koruyabilmek, işin can alıcı noktasıdır...

Bunun için 19. ve 20. yüzyıllarda nesiller boyunca bu meseleler tartışılmış, II. Meşrutiyet gibi siyasî şartların çok ağır olduğu bir dönemde bu meselelerin tartışılması doruğa ulaşmıştır. Batı dünyası siyasî bakımdan ülkenin üzerine kâbus gibi çöktüğü bir sırada Türk aydınları yeni bir cemiyet, yeni bir sanat yaratabilmek ve bu yeni cemiyetin yeni değer hükümlerini tesbit edebilmek için var güçleriyle çalışmışlardır. Batı edebiyatı ve sanatı, fikir dünyası, ilim anlayışı ve metotları ciddî bir şekilde takip edilmiş ve bizim için faydalı olabilecek noktaları aktarmak için gayret gösterilmiştir. Bu çeşitlilik yukarıdaki yazılar vasıtasıyla çalışmamızda gösterilmiş bulunmaktadır. Türk yazarlarının sahip oldukları bu geniş perspektif, tabiatıyla semeresini verecek ve pek çok nokta 1923'ten sonra kurulan Yeni Türk Devletinin temelleri hâline gelecektir.